

Drobtine iz kronike sv. Lenarta

Novice 1859, XVII. tečaj, str. 322:

Ozir po domovini

Vsakemu domoljubu je mar za zgodovino svoje dežele.

Marljivo so iskali, iščejo pa tudi posebno sedanjí čas učení mo¿je vire zgodovinske, prizadevanje si ohraniti ostanke in spomine iz starodavnih časov, ter jim trebijo mah pozabljivosti. Naši sedanjí časi bodo kadajstari; prihodnji rodovi jih bojo le iz zgodovine poznali. Da bi našim naslednikom tako ne šlo, kakor gre nam, je treba dovolj gotove tvarine njim zapustiti, in to ne le samo od cele de¿ele sploh, temuč tudi za posamne oddelke in kraje. Po vsi de¿eli žive mo¿je, ki imajo *vednosti* in *priložnosti* zadost, da bi *znali* in *mogli* imenitnejše dogodke zapisati, – pa žalibog! celo malo se spravlja takega na dan. Začnimo enkrat v resnici! – Za 70-80 let nazaj imamo še žive priče, in to je že veliko. V pretečenih osemdesetih letih se je mnogo mnogo važnega dogodilo. Kar mi danes še lahko zvemo, bi v desetih letih zvediti več ne mogli.

Največ časa, vednosti in priložnosti za prihodnje zgodovinske spise skerbeti imajo duhovni gospodje in učitelji. Tem je prav znano vse, kar se v celi fari pripeti, in ne zgubi se lahko, kar ti v dotične knjige zapišejo. Zraven tega se sme upati, da tako pričeto delo ne bo zaostalo; slehern bo pa tudi lahko brez ovinkov zvedil, kje se resnica v kakem prigradku najde. Ne zgubi se ravo preveliko časa in tudi prevelike učenosti ni potreba. Velikrat je bolje, če se le “factum” – zgodba – kakor je, brez posebne kritike zapiše; kaj takega zapisati pa ni ravno težavno. – Veselja mi vselej serce igra, kadar mi kak star gospod ali pa tudi priprost kmetič pripoveduje, kaj je v preteklih časih doživel. Bral sem veliko že od Napoleona I. in tedajne francozke vojske; nobena reč me pa ni tako mikala, kakor če mi je starih kter z perstom prikazal in povedal: “*Tukaj so stali Francozi -po uni cesti le so cesarski priderli itd.*” Ne rečem, da bi se take malinkosti zapisati morale, čeravno so imenitne za kraj, kjer so se primerile; saj tudi po pretečenih stoletjih kaka majhna reč pojasniti more veliko zgodovinske prekucije. Saj kar je del bistvenega, naj bi se ne prezeralo.

Naj mi je pripušeno, drobtinico tako podati “Novicam” – namreč načert zgodovine podfare sv. Lenarta nad Loko. Kar sem zapisal, sem zvedil od 87 let stare žene in od 80 let starega mo¿a.

Kje je podfara sv. Lenarta?

Od stare fare v Loki pelje za Selško Soro po dolgočasni soteski sedaj zadost lepa cesta proti Selcam, Železnikom, Zalemu logu in Sorici. Ko se dobro uro hoda korachi po ti cesti, dolina bolj odperta prihaja in prijazno se z hriba na desni strani Sore kaže cerkev sv. Tomaža, podružnice selške fare. Po pokritem mostu dospeš hitro na

Praprotno, prvo vas od Loke. Od tod storiš še ene stopinje in na levi strani ceste se odpre druga soteska, iz ktere urno potok v Soro hiti. Ako hočeš do sv. Lenarta priti, ali pa cerkvico sv. Valentina na Jarčjem berdu obiskati, zapusti tukaj cesto in memo malna jo potoku nasprot udari. Pot je od začetka prav slab in trujeu, ako bi hotel ponoči po njem iti, bi svetoval pri Sodarji, zadnji gostivnici pri cesti, si preskerbeti vodja s svetilnico. Dobro, da to dolgo ne terpi; v polni ure prideš med lepe travnike, kjer te visoko z gore iz oserčja loških hribov nova in čedna cerkev sv. Lenarta pozdravlja; nižaj na levo je cerkev sv. Valentina. Še debele pol ure po stermi stezi in pri cerkvi si! Ni posebno mikaven pogled od tod, vendar najlepši od vseh farnih cerkva loške tehantije zvunej Loke. Od mogočnega Stola blizo do Kuma lahko šteješ glave gora, ki stoje med Kranjskim, Koroškim in Štajerskim. Najlepši je pa videti, kadar solnce že nad Blegašom proti zahodu stoji, Smelednik, Tujnice, Limbarsko goro, sv. Trojico itd. Obraz orjaškega Triglava nam zakriva Rakitovec. Nekaj hiš je naslonjenih na zgorji sredi 4200 čevljev visocega Mladega verha; še višje krog Koprivnika se Martinov verh razprostira, in zadej bolj proti zapadu je Blegaš – mejni čuvaj.

Ustanovljenje lokalije leta 1790.

Sw. Lenart je bil nekda podružnica selške fare. Petkrat vsako leto je bila sv. maša tukaj: o Božiču, o Veliki noči, nedeljo po sv. Florjanu, žegnansko nedeljo, in pa urna maša. Ob času cesarja Jožefa je živel v Selcih gospod A. Kupfer, duhoven brez službe. Slovel je kot imeniten spovednik, kajti je bil trikrat v Rimu. Po njegovem svetu sta ključarja Grosel in Debeljak okoli leta 1785 zidala farovž. Zlasti Debeljak, premožen kmet, si je veliko prizadjal. On sam je 300 gold. založil, in toliko je v tistih časih zidanje sedanjega farovža stalo. V novi farovž se je imenovani gosp. A. K. preselil, in z pripomočjo ključarjev, od katerih je Debeljak rekel: *"Faro moramo imeti, če tudi vse premoženje dam,"* je dosegel, da je bila leta 1790 lokalija ustanovljena. Debeljak je zares obožal; pa hitro si je hiša opomogla, in še danes je njegov unuk terden kmet.

Perva inštalacija je tri dni terpela. Gospod Kufer je bil premožen in je po versti vse kmete cele lokalije gostil. - Duhovni so se hitro verstili in občasih francozke vojske celo nobeden ni hotel te službe prevzeti. Poslednjič je vendar gosp. A.A. s pogojem, da mu bojo kmetje nekoliko proste bire in les za kurjavo dajali, lesem prišel. Imenovani gosp. A.A. je zadnje leta svojega življenja ob pamet prišel.

Francozka vojska.

Francozka vojska hribovcom ni veliko prizadajala. Zunaj malega števila vojakov, ki so prišli po živine, slame in ovsu za vojaške potrebe, ni nič na vojskin čas opominjevalo. Spadala je okolica deloma pod mera v Železnikih, deloma pod selškega. Le malo jih je bilo pred merom poročenih. Slišali smo – mi pravi omenjeni stari mož – od Kranja sem jako streljati, pa zastran tega se nismo dali pri delu motiti. – Zopet smo bili cesarski.

Hude leta in obdelovanje griča.

V hudih letih kruha ni bilo, ker še oves ni dozorel. Pridelalo se je pa veliko podzemljic, da prehudega glada vendar ni bilo in nobenemu ni bila posebna sila beračiti. - Krog farovža in cerkve je bil zarašen gojzd, le zvonar je imel neke njivice. Že za gosp. A. K. je petdeset sežnjev od farovža neki kerčmar se vselil; ta gostivnica in farovž ste še sedaj

edine hiši na griču. Vsaki gospodar je nekaj germovja in gojzda v njive in travnike spremenil. Najlepsi spomin si je pa postavil lokalist gosp. Gregor Kotar. Veliko žlahnega sadja je zasadil in pusti grič v prijeten vert pre naredil. Trud njegovih blaženih rok sedaj hvaležni uživamo. Bog mu plati! Njegove košice tukaj počivajo.

Češnje.

Vsakoršnega dobrega sadja se tukaj veliko pridelja; najbolj pa slove češnje, katerih je sila veliko. Marsiktero leto pride veliko denarja za prodane češnje v te hribe; v dobrih letinah po 60, 80 godinarjev skupijo nekteri. Lepe so pa res češnje tukaj tako, da Ipavci po nje pridejo in jih za ipavske v mestih prodajajo.

Nesreče.

Leta 1826 so rajniki knez in škof A. Wolf pri sv. Lenartu bili. Pred njimi nikoli še škofa ni bilo le sem. Hribovci so milostljivega višjega pastirja z možnarji počastiti hotli. Nek ptuj človek je bolje od njih hotel vediti, kako se možnarji terdo nabijejo. Zaničevanje vse dobrovoljno svarjenje svojoglavno na prah v možnar peska naspe ter ga z železom jako zabija; - železo in pesek napravita iskrō, prah se uname in nesrečni človek je žalostno poginil. - Leta 1841 je bila huda ura na gori. Magnet na turnu je bil zanemarjen. Udari prvič na magnet. Železo ni šlo do tal; uimačasa ga je prikrajšala. Strela po železni vezi na kor šine, ga dobro razrahlja, se verne, divja dolgo krog cerkve in se pod cerkvijo na njivi zgubi. Zvonik je jel goreti. Previdni in serčni Luka Potočnik je zvonec otel, pa tudi Gašper Vidmar se je pri ognji pravega junaka skazal. Druga strela pade blizo farovža na tla. šviga med nogami gosp. L. St. v farovž memo kuharice v kuhinjo, potem v izbo na vse strani vse razruši, ter se v tla zgubi. Maček in pes sta bila mahoma mervta, farovž ni gorel, tudi ne gospodu ne kurarici se ni nič žalega pripetilo.

Nova cerkev.

Stara cerkev je bila borna, majhna - in zvonik je pogorel. Živa potreba je bila tedaj novo cerkev zidati. Težavnega dela so se krepko gosp. Matevž Lipovšek poprijeli ter ga z velikim trudom lepo doveršili. Imamo lepo novo cerkev, ki je bila leta 1853 posvečena. Leto 1857 z močnimi potresi nas je prepričalo, da je nova cerkev terdno zidana, ker se ni poderla, čeravno je nekoliko terpela; sicer pa, zunej otave, pridelki niso bili pičli ne slabi.

Toča.

Toča je tukaj doma. Prav rada te hribe potolče. Posebno huda je bila leta 1853.

Rokovnači.

Ta kraj je bil nekđaj gnjezdo rokovnačev, ciganov in kontrabantarjev. Sedaj je boljše, ker žendarji, sreča za celi kraj, nas res pogostoma obiskujejo.

Platno.

Ljudje se žive od živinoreje in poljedelstva. Pozimi pa še vedno kolovrate urno sučejo, ker lahko platno prodajajo. Bolj bi jim mogel skopost kakor pa gizdost in pijančevanje očitati. Kruha ne stradajo, če so tudi z ovsenim zadovoljni.

Zdrav je naš kraj.

Kolere tukaj še nikoli ni bilo in zimice (merzlice) še po imenu hribovci ne poznajo.